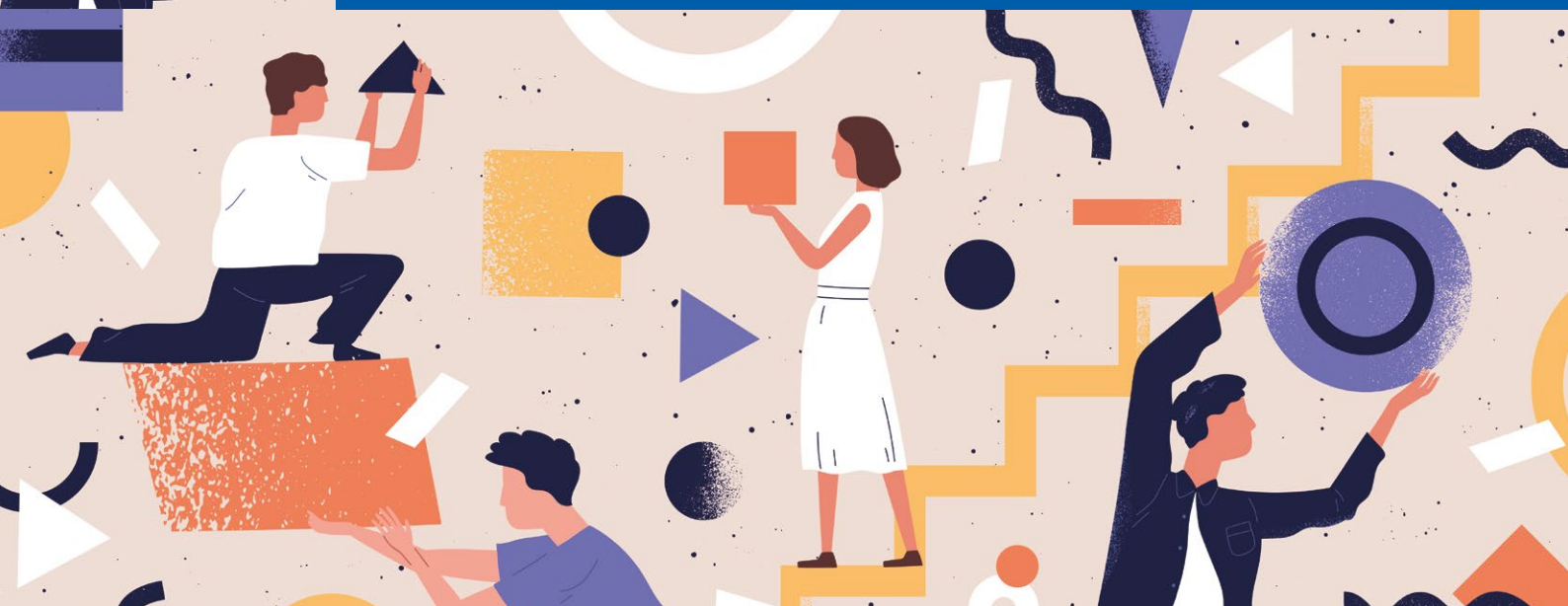

Mellanutvärdering av den
**svenskspråkiga kompetens-
centerverksamheten,**
programperiod 2020–2023

Frida Westerback & Pia Öhman

Kompetenscenter Nuoska, arbetspapper mars 2022

Innehåll

1. Inledning	3
2. Syfte och genomförande av mellanutvärderingen	4
3 Kompetenscentrens tematiska prioriteringar 2020–2023	5
4. Resultat	10
5. Sammanfattning och diskussion	13
6. Samordnarens perspektiv	14
7. Rekommendationer	16
Referenser, lagar och bilagor	17

Sammanfattning

Det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) har som målsättning att främja de ungas uppväxt- och levnadsvillkor. Programmet som är lagstadgat och sektorsövergripande godkänns av statsrådet för en period på fyra år i taget. Programmet presenterar riktlinjer för ungdomsarbetet samt prioriteringsområden för de riksomfattande kompetenscentren för ungdomsområdet samt de nationella målen för ungdomsområdets europeiska och internationella verksamhet. Kompetenscentren har som uppgift att utveckla och främja kompetensen och sakkunskapen på ungdomsområdet på riksnivå. För programperioden 2020-2023 har sex tematiska prioriteringar fastställts; kommunalt ungdomsarbete, lägesbild och genomslag i fråga om organisationer på ungdomsområdet, delaktighet och påverkan, riktat ungdomsarbete, digitalt ungdomsarbete och ungdomsarbete inom skolor och läroinrättningar.

Det nya för programperioden är att finansären, Undervisnings- och kulturministeriet, förutsätter att tvåspråkigheten skall genomsyra samtliga kompetenscenters verksamhet. Kompetenscentret Nuoska, som utvecklar ungdomsarbete i skolor och läroinrättningar (KC 6), har som specifik uppgift att samordna det svenskspråkiga ungdomsarbetet mellan olika kompetenscentrum. Uppgiften verkställs i praktiken av Folkhälsans förbund.

I föreliggande mellanutvärdering har vi sett över kompetenscenterverksamheten med fokus på hur tvåspråkigheten förverkligas i samtliga sex kompetenscentrum samt vilka möjligheter och utmaningar man hittills stött på under programperioden 2020–2023.

Mellanutvärderingens resultat pekar på att samtliga kompetenscenter erbjuder verksamhet på svenska i viss utsträckning, men klara strukturer för hur det svenskspråkiga arbetet skall förverkligas och en medveten språkplanering har hittills saknats. Vilja och motivation till att erbjuda och producera verksamhet på svenska finns inom kompetenscenterstrukturen på organisationsnivå som helhet. Finansärens/RUNGPOs övergripande målsättning upplevs i sig ambitiös, men kräver tydligare, operationaliserbara och mätbara målsättningar.

För att det svenskspråkiga ungdomsarbetet skall utvecklas likvärdigt i jämförelse med det nationella arbetet på finska, avslutas mellanutvärderingen med konkreta rekommendationer för det fortsatta arbetet och kommande programperiod.

Nyckelord: Rungpo, kompetenscenter, ungdomsområdet, tvåspråkighet

Tiivistelmä

Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Lakisääteisen ja poikkihallinnollisen ohjelman hyväksyy valtioneuvosto neljäksi vuodeksi kerrallaan. Ohjelmassa esitetään nuorisotyön suuntaviivat, painopistealueet valtakunnallisille nuorisoalueen osaamiskeskuksille sekä nuorisoalueen eurooppalaisen ja kansainvälisen toiminnan kansalliset tavoitteet. Osaamiskeskusten tehtävänä on kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntemusta valtakunnallisesti. Ohjelmakaudelle 2020–2023 on asetettu kuusi temaattista painopistettä; nuorisotyö kunnassa, nuorisoalalla toimivien järjestöjen tilannekuva ja vaikuttavuus, osallisuus ja vaikuttaminen, kohdennettu nuorisotyö, digitaalinen nuorisotyö sekä nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa.

Osaamiskeskusrakenne kokonaisuudessaan ja jokainen yksittäinen osaamiskeskus tulee läpileikkaavasti ottaa huomioon kaksikielisyys, jotta suomenruotsalaisen nuorisotyön kehittäminen vahvistuu ja ruotsinkielisten nuorten oikeus nuorisotyön palveluihin toteutuu. Koulujen ja oppilaitosten nuorisotyötä kehittävän osaamiskeskuksen Nuoskan (KC 6) erityistehtävänä on koordinoida ruotsinkielistä nuorisotyötä eri osaamiskeskusten välillä. Tehtävän suorittaa käytännössä Folkhälsans förbund.

Tässä väliarvioinnissa olemme käyneet läpi osaamiskeskusten toimintaa keskittyen siihen, miten kaksikielisyys toteutuu kaikissa kuudessa osaamiskeskuksessa ja mitä mahdollisuuksia ja haasteita on tähän mennessä kohdattu ohjelmakaudella 2020–2023.

Väliarvioinnin tulokset osoittavat, että useita aloitteita on tehty ja kaikki osaamiskeskukset tarjoavat jossain määrin ruotsinkielistä palvelua, mutta selkeät rakenteet ja tietoinen kieli-suunnitelma ruotsinkielisen työn toteuttamiselle ovat puuttuneet. Halu ja motivaatio tarjota ja tuottaa ruotsinkielistä toimintaa on osaamiskeskusrakenteessa kokonaisuudessaan. Rahoittajan/VANUPO:n kokonaistavoite on sinänsä koettu kunnianhimoiseksi, mutta se edellyttää selkeämpiä, toiminnallisia ja mitattavissa olevia tavoitteita.

Jotta ruotsinkielinen nuorisotyö kehittyisi tasapuolisesti suomenkieliseen valtakunnalliseen työhön verrattuna, väliarviointi päätetään konkreettisiin suosituksiin tulevaa työtä ja tulevaa ohjelmakautta silmällä pitäen.

Avainsanat: Vanupo, osaamiskeskus, nuorisoala, kaksikielisyys

1. Inledning

Det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik (RUNGPO) har som målsättning att främja de ungas uppväxt- och levnadsvillkor. Programmet är lagstadgat och sektorsövergripande och godkänns av statsrådet för en period på fyra år i taget. Programmet presenterar riktlinjer för ungdomsarbetet samt prioriteringsområden för de riksomfattande kompetenscentren för ungdomsområdet samt de nationella målen för ungdomsområdets europeiska och internationella verksamhet. (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentren har som uppgift att utveckla och främja kompetensen och sakkunskapen på ungdomsområdet på riksnivå (Ungdomslagen 1285/2016). Ett kompetenscentrum kan vara en sammanslutning som grundar sig på ett avtal mellan två eller flera sammanslutningar (Undervisnings- och kulturministeriet 2020).

För programperioden 2020–2023 har sex tematiska prioriteringar fastställts:

- 1) Kommunalt ungdomsarbete
- 2) Lägesbild och genomslag i fråga om organisationer på ungdomsområdet
- 3) Delaktighet och påverkan
- 4) Riktat ungdomsarbete
- 5) Digitalt ungdomsarbete
- 6) Ungdomsarbete inom skolor och läroinrättningar

Undervisnings- och kulturministeriet (2020) understryker vikten av att tvåspråkigheten, jämlikheten och jämställdheten genomsyrar kompetenscenterstrukturen: *”Tvåspråkigheten kommer att synas starkt i kompetenscentrumens verksamhet för att utvecklingen av det finlands-svenska ungdomsarbetet ska stärkas och för att de svenskspråkiga ungdomarnas rätt till tjänster inom ungdomsarbetet till denna del ska tillgodoses.”* Kompetenscentret Nuoska, som utvecklar ungdomsarbete i skolor och läroinrättningar (KC 6), har en dubbel uppgift: både att utveckla det svenskspråkiga ungdomsarbetet nationellt och som specifik uppgift att samordna och koordinera det svenskspråkiga ungdomsarbetet mellan olika kompetenscentrum. Uppgiften verkställs i praktiken av Folkhälsans förbund.

2. Syfte och genomförande av mellanutvärderingen

Syftet med denna mellanutvärdering är att se över den tvåspråkiga verksamheten, då mandatperioden är halvvägs, och ta fram rekommendationer för det fortsatta arbetet. Utvärderingen strävar efter att besvara följande frågeställningar:

- 1) Hur förverkligas tvåspråkigheten i samtliga sex kompetenscentrum?
- 2) Vilka möjligheter och utmaningar har man stött på inom kompetenscentren gällande den svenskspråkiga (eller tvåspråkiga) verksamheten?

Kompetenscentret Nuoska och de anställda inom Folkhälsan har i egenskap av koordinatörer av det tvåspråkiga arbetet organiserat workshoppar för samtliga kompetenscentrum (KC 1–6) i november 2021–januari 2022 med målsättning att utvärdera arbetet som görs på svenska. Inbjudan riktades till kompetenscentrets huvudman, som i sin tur uppmuntrades till att bjuda med delaktörer. Under workshopparna analyserade kompetenscenteranställda det tvåspråkiga arbetet genom en SWOT-analys (SWOT står på engelska för strengths, weaknesses, opportunities och threats – på svenska styrkor, svagheter, möjligheter och hot). En sammanfattning av resultaten presenteras nedan.

Som en inledande metod i workshopparna användes s.k. känslkort för att öppna upp tankar kring det svenskspråkiga ungdomsarbetet och för att reflektera kring egna åsikter och värderingar. Diskussionerna bekräftade vår uppfattning om att språkfrågan ofta är personlig och de subjektiva känslorna inte skall förbises då språklösningar diskuteras.

3 Kompetenscentrens tematiska prioriteringar 2020–2023

Kompetenscentrumen fungerar som sammanslutningar som grundar sig på ett avtal mellan två eller flera delaktörer (se bilaga 1). Samtliga kompetenscenter har undertecknat ett avtal (tavoiteohjausasiakirja) med Undervisnings- och kulturministeriet gällande kompetenscentrets centrala uppdrag och uppgifter. Uppgifterna/delmålen varierar från 3–5 till antalet. Kompetenscentrens tematiska prioriteringar 2020–2023 beskrivs nedan. Kortfattat öppnas även det svenskspråkiga nuvarande verksamhet upp:

1) Kommunalt ungdomsarbete

”Ungdomsarbetet är en lagstadgad kommunal basservice. Det stöder de ungas tillväxt och handlingskraft genom frivillig och handledd verksamhet. Ungdomsarbete utförs allt oftare så att säga utan väggar, oberoende av verksamhetsmiljön och i samarbete med olika slags aktörer. Dess verksamhetssätt, samarbetsnätverk och den kompetens som behövs i arbetet har utvecklats, både på ett övergripande sätt och enligt delområde eller arbetsform. De centrala utmaningarna för det lokala ungdomsarbetet gäller säkerställandet av dess kvalitet, påvisandet av verksamhetens resultat och kännedomen om verksamheten. Man bör fortsätta att sprida god praxis och att utveckla och utnyttja den informationsproduktion som gäller ungdomsarbetet. Det är viktigt att stärka ungdomsarbetet som en del av det välbefinnande- arbete för unga som utförs i kommunen. I utvecklingen av ungdomsarbetets olika arbets- sätt, former och delområden (informations- och rådgivningsarbete för unga, främjande av ungas psykiska hälsa och förebyggande av användning av berusningsmedel, genusmedvetet ungdomsarbete samt finlandssvenskt ungdomsarbete) bör man sträva efter ett intensivare samarbete än tidigare. Också samarbetet mellan olika aktörer på lokal nivå (föreningar, för- samlingar) bör stärkas.” (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentret Kanuuna (kommunalt ungdomsarbete) består av en huvudman (Lahtis stad) och sex delaktörer (se bilaga 1). Kanuuna har en anställd som ansvarar över kompetenscentrets svenskspråkiga verksamhet (den anställda arbetar huvudsakligen på finska). Kanuuna arbetar med följande fyra delmål:

- 1) Stärkandet av det kommunala ungdomsarbetets kompetens och nätverkssamarbete med hänsyn till kommunernas situation och behov.
- 2) Stärker och utvecklar det kommunala ungdomsarbetets status samt kunskapsproduktion i samarbete med regionförvaltningen.
- 3) Utvecklar och formar modeller för utvärdering av kommunalt ungdomsarbete.
- 4) Samlar in, publicerar och sprider god praxis gällande kommunalt ungdomsarbete.

Kanuuna uppger att delmålen förverkligas småskaligt på svenska. Ett nätverk för svenskspråkiga ungdomsarbetare upprätthålls på Discord. De översätter en del material och publikationer och kompetenscentrets hemsidor finns delvis tillgängliga på svenska.

2) Lägesbild och genomslag i fråga om organisationer på ungdomsområdet

”Medborgarorganisationerna är viktiga aktörer inom ungdomsarbetet vid sidan av kommunerna eller tillsammans med kommunerna, antingen genom avtalsbaserat eller funktionellt samarbete. Den traditionella föreningsbaserade medborgarverksamheten befinner sig i ett brytningsskede i och med att den informella verksamheten ökar och verksamheten med köpta tjänster styr innehållet. Medborgarorganisationerna erbjuder kanaler för deltagande och påverkan samt möjligheter till hobbyverksamhet för unga. Deras informationsproduktion som gäller ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten bör vidareutvecklas i syfte att precisera helhetssynen på serviceutbudet på ungdomsområdet. Medborgarverksamheten för unga har verkningar som stöder demokratin och de ungas tillväxt, men för att kunna identifiera dessa positiva effekter krävs det att organisationernas kunnande om konsekvensbedömning stärks och att man stöder sig på forskning. Det behövs mer information om hur den föränderliga verksamhetsmiljön påverkar ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten i organisationerna och med vilka metoder man når unga i en föränderlig verksamhetsmiljö. Genom medborgarverksamhet får den unga personen på ett informellt sätt individuellt anpassad kompetens som är till nytta i studierna och arbetslivet. Det är således viktigt att stärka medborgarorganisationernas samarbete med läroinrättningar och arbetslivet och att systematisera identifieringen och erkännandet av förvärvat kunnande.” (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentret Kentauri (lägesbild och genomslag i fråga om organisationer på ungdomsområdet) består av en huvudman (Suomen Partiolaiset) och tre delaktörer (se bilaga 1). Kentauri har två anställda som ansvarar över kompetenscentrets svenskspråkiga verksamhet (de anställda arbetar huvudsakligen på finska). Kentauri uppger att de samarbetar aktivt med bl.a. följande svenskspråkiga organisationer: Svenska folkskolans vänner (SFV), Finlands Svenska Scouter och Finland svenska 4H. Kentauri arbetar med följande fem delmål:

- 1) Utvecklar frivilligorganisationers ungdomsarbete genom kunskapsproduktion i samarbete med tjänsten nuorisotilastot.fi.
- 2) Undersöker effekterna av ungas fritidssysselsättning gällande uppväxt och delaktighet, samt samhällelig inverkan.
- 3) Stärker och utvecklar organisationers kunskap gällande effektmätning.
- 4) Studerar effekterna av den föränderliga verksamhetsmiljön ur frivilligorganisationernas perspektiv.
- 5) Stärker och systematiserar samarbetet mellan frivilligorganisationer, arbetslivet och utbildningsinstitutioner för att identifiera och erkänna de färdigheter som förvärvats inom tredje sektorns verksamhet.

Kentauri uppger att delmålen förverkligas i mindre skala på svenska, dock berörs samtliga delmål i den svenskspråkiga verksamheten. Kentauri erbjuder fortbildning kring effektmätning och den föränderliga verksamhetsmiljön på svenska. Kentauri har ytterligare utvecklat Kompetensvisaren (Osaamiskieikko), som fungerar även på svenska. Duunikoutsu kommer också att finnas på svenska inom en snar framtid. Kentauri översätter en del material och publikationer och kompetenscentrets hemsidor finns delvis tillgängliga på svenska. Webb-tjänsten nuorisotilastot.fi finns översatt till svenska, men data gällande specifikt svenskspråkigt ungdomsarbete finns inte att tillgå. Regionförvaltningsverket upprätthåller nuorisotilastot.fi.

3) Delaktighet och påverkan

”I 24 § i ungdomslagen förpliktas myndigheterna att erbjuda och ordna möjligheter för unga att delta i och påverka behandlingen av ärenden som gäller ungdomsarbete och ungdomspolitik på lokal-, region- och riksnivå samt att höra unga i ärenden som gäller dem. Inom ungdomsarbetet är främjandet av ungas delaktighet ett genomgående tema. När verkställigheten av 24 § i ungdomslagen stärks fokuserar ungdomsarbetet på att främja demokratifostran och öka medvetenheten om ungas delaktighet: dialogen mellan de unga och myndigheterna bör breddas och fördjupas, vilket förutsätter att de digitala verktygen och kvalitetskriterierna för delaktighet vidareutvecklas och görs kända och att användningen av dem stöds med beaktande av likabehandlingen av unga som hör till olika grupper. De ungas upplevelse av delaktighet i samhället är kopplad till radikaliserings- och våldsam extremism bland unga. Inom ungdomsarbetet har man strävat efter att förebygga dessa genom fortbildning och sektorsövergripande samarbete. Fenomenet har också en koppling till främjandet av den inre säkerheten. Det behövs mer information om de ungas delaktighet i extremiströrelser.” (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentret för delaktighet och påverkan består av en huvudman (Nuorten Akatemia) och tre delaktörer (se bilaga 1). Kompetenscentret för delaktighet och påverkan har en anställd som ansvarar över kompetenscentrets svenskspråkiga verksamhet (den anställda arbetar huvudsakligen på finska). Kompetenscentret för delaktighet och påverkan arbetar med följande tre delmål:

- 1) Främjar ungas samhälleliga delaktighet och påverkansmöjligheter riksomfattande, med fokus på utsatta unga.
- 2) Förnyar och marknadsför digitala tjänster så som ungasideer.fi, en kanal för unga att påverka.
- 3) Vidareutvecklar och offentliggör kvalitetskriterier för ungdomars deltagande och tillhandahålla nödvändigt stöd för användningen.

Kompetenscentret för delaktighet och påverkan uppger att delmålen förverkligas småskaligt på svenska. Webbtjänsterna som utvecklats finns tillgängliga på svenska (ungasideer.fi och ungasdelaktighet.fi), men användarstatistiken är blygsam. Småskalig turnéverksamhet med fokus på delaktighetsarbete har riktats till kommuner i Österbotten.

4) Riktat ungdomsarbete

”Verkstadsverksamheten för unga och det uppsökande ungdomsarbetet bildar en helhet där de unga erbjuds individuell handledning som stärker livshandlingen och initiativförmågan i syfte att komma vidare i livet. Verksamheten är omfattande, och det finns kvantitativa och kvalitativa uppgifter om den. Verksamheten stöds med statsunderstöd som riktas direkt till anordnarna, men också till intressebevakning och utvecklingsverksamhet. De aktuella utvecklingsbehoven inom denna helhet gäller verkstadsverksamhetens samarbete med läroinrättningar och nya samarbetsformer (bl.a. samarbetet med Navigatorerna och samarbetet med det sociala arbetet) samt Tilläggstid-verksamheten i anslutning till det uppsökande ungdomsarbetet. Dessutom är det nödvändigt att granska den regionala jämlikheten i fråga om tjänsterna inom verkstadsverksamheten för unga och det uppsökande ungdomsarbetet. I utvecklingsverksamheten betonas sektorsövergripande samarbete för att förebygga användning av berusningsmedel och utslagning samt för att stödja ungas psykiska hälsa.” (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentret för riktat ungdomsarbete består av en huvudman (Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry) och har tre delaktörer (se bilaga 1). Kompetenscentret för riktat ungdomsarbete har en svenskspråkig anställd. Personen är inte anställd för att arbeta med kompetenscentrets svenskspråkiga verksamhet, utan arbetsbilden fokuserar på andra temaområden inom kompetenscentret (den anställda arbetar huvudsakligen på finska). Arbetet är kopplat till det s.k. ULA-nätverket (ULA-nätverket består av 13 svensk- och tvåspråkiga ungdoms- och arbetsverkstäder i Finland). Inom ULA-nätverket arbetar en svenskspråkig koordinator. Kompetenscentret för riktat ungdomsarbete arbetar med följande tre delmål:

- 1) Utvecklar arbetet inom ungdomsverkstäder och uppsökande ungdomsarbete, särskilt med fokus på förbyggande av missbruk och främjandet av ungas psykiska hälsa.
- 2) Utvecklar ungdomsverkstädernas och det uppsökande ungdomsarbetets samarbete med Navigatorer och övriga centrala samarbetsparter.
- 3) Stärker Aikalisä-verksamhetens koordinering och kompetens.

Kompetenscentret för riktat ungdomsarbete uppger att delmålen inte förverkligas på svenska för tillfället. Kompetenscentret har översatt en del producerat material till svenska, kompetenscentrets hemsidor finns delvis tillgängliga på svenska.

5) Digitalt ungdomsarbete

”Det digitala ungdomsarbetet har utvecklats ur ungdomsarbetets praxis att vara verksam där de unga finns. Digitaliseringen anknyter till verksamhetsmiljön, men också till innehållet i och verktygen för ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten. I och med den tekniska utvecklingen befinner sig det digitala ungdomsarbetet i kontinuerlig förändring. Även om det digitala ungdomsarbetet beaktas bättre än tidigare i utbildningen inom ungdomsarbetet finns det ett stort och kontinuerligt behov av tilläggsutbildning och -stöd kring det i planeringen av ungdomsarbetet och ungdomsverksamheten, både i kommunerna och i medborgarorganisationerna. Digitaliseringen genomsyrar allt ungdomsarbete och all ungdomsverksamhet, men på grund av behovet av tilläggsutbildning och tilläggsstöd är det tills vidare befogat att granska det digitala ungdomsarbetet som ett separat utvecklingsobjekt. Integreringen av det i de permanenta strukturerna inom ungdomsarbetet och i vardagsarbetet för alla som arbetar med ungdomsarbete är en central utmaning för framtiden. En särskild fråga är riskerna med digitala medier, varav det mest aktuella är det s.k. grooming-fenomenet.” (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentret för digitalt ungdomsarbete består av en huvudman (Verke, Helsingfors stad) och en delaktör. Kompetenscentret för digitalt ungdomsarbete har en svenskspråkig anställd (den anställda arbetar huvudsakligen på svenska). Posten har varit obemannad, men lappats med kortare vikariat under 10 mån. av programperioden p.g.a. föräldraledighet. Kompetenscentret för digitalt ungdomsarbete arbetar med följande fyra delmål:

- 1) Stärker kompetensen inom digitalt ungdomsarbete inom ledning, planering och praktisk verksamhet.
- 2) Stärker utvecklingen av kunskapsbaserat digitalt ungdomsarbete.
- 3) Stärker ungdomsarbetsares kompetens och medvetenhet om möjligheter och risker med digitala medier.
- 4) Stödjer sektorövergripande samarbete för att förebygga grooming-fenomenet.

Kompetenscentret för digitalt ungdomsarbete uppger att samtliga delmål förverkligas till viss del på svenska för tillfället. Kompetenscentret översätter en del material och publikationer, men producerar även eget innehåll på svenska. Fortbildning erbjuds även på svenska. Kompetenscentrets hemsidor finns i sin helhet tillgängliga på svenska.

6) Ungdomsarbete inom skolor och läroinrättningar

”Ungdomsarbetet når största delen av sin målgrupp när det görs i samarbete med skolor och läroinrättningar. Ungdomsarbetet erbjuder stöd som är anpassat till de ungas behov, ökar skoltrivseln och gör det möjligt att ingripa i mobbning i skolor och läroinrättningar. Samarbetet bör göras till en modell, stärkas och utvecklas inom olika delområden (t.ex. stärkande av det helhetsbetonade välbefinnandet bland unga och stödande av den mentala hälsan samt elevhemstjänster vid läroinrättningar på andra stadiet). Skolor och läroinrättningar har en viktig roll även när det gäller att främja lika möjligheter till fritidsaktiviteter eftersom de erbjuder ramar för fritidsaktiviteter som sker i anknytning till skoldagen och utanför skoldagen. Ungdomsarbete som görs i skolor och läroinrättningar gör det möjligt för unga att smidigt övergå från en utbildningsnivå till en annan samt att intensifiera kontakterna mellan skolor och läroinrättningar och fritidsverksamhet som erbjuds av det kommunala ungdomsarbetet och medborgarorganisationer som erbjuder hobbyverksamhet.” (Undervisnings- och kulturministeriet 2020.)

Kompetenscentret Nuoska består av en huvudman (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisotalon tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia) och har nio delaktörer (se bilaga 1). Kompetenscentret Nuoska har svenskspråkiga anställda inom Folkhälsan (1,5 årsverken), Åbo Akademi (50 % + 10 %), Luckan (deltid) och Juvenia (deltid). De anställda arbetar huvudsakligen på svenska, men även på finska. Kompetenscenter Nuoska arbetar med följande tre delmål:

- 1) Sammanställa, lansera och sprida god praxis av samarbete mellan ungdoms- och undervisningsväsendet, vilket bidrar till att ungdomsarbete i skolor och läroinrättningar blir mer utbrett.
- 2) Beskriva och utveckla former och delområden inom ungdomsarbetet i skolor och läroinrättningar, så att ungdomsarbetet är av hög kvalité och baserar sig på evaluering.
- 3) Stärka kompetenscenterverksamhetens tvåspråkighet genom att koordinera den svenskspråkiga verksamheten för alla de sex olika kompetenscentra.

Kompetenscenter Nuoska uppger att samtliga delmål förverkligas till viss del på svenska för tillfället. Kompetenscentret översätter en del material och publikationer samt producerar även eget innehåll på svenska. Fortbildning erbjuds även på svenska. Kompetenscentrets hemsidor finns tillgängliga på svenska och Folkhälsan upprätthåller en gemensam sida på Facebook med samlad kompetenscenterverksamhet som berör KC 1–6. Samlad aktuell kompetenscenterverksamhet sänds även kontinuerligt ut via UngInfos (Luckan) nyhetsbrev.

4. Resultat

I denna sammanfattning av resultat fokuserar vi på kompetenscenterstrukturen som helhet och går således inte in på detaljnivå på enskilda kompetenscenter. På det stora hela kan det konstateras att samtliga kompetenscenter lyfte fram liknande framgångar och utmaningar gällande det svenskspråkiga arbetet, samtidigt som det också finns skillnader kompetenscentren emellan, speciellt då det kommer till resurstilldelning och förhållning till det svenska. Av vikt är att minnas att kompetenscenterstrukturen för programperioden 2020–2023 är ny. Det att tvåspråkigheten skall genomsyra hela strukturen och verksamheten som helhet kräver tid, etablering av kontakter och tydliga riktlinjer av finansiären. Dokumentering av tidigare kompetenscenterstrukturer saknas ytterligare, då det kommer till det svenska.

Styrkor

Samtliga kompetenscenter är överens om att motivationen och viljan finns att producera och erbjuda verksamhet på svenska. De uppger sig även ha KC-ledningens stöd till arbetet. En del uppger att de har goda kontakter till svenskspråkiga nätverk på fältet. Kompetenscentren är även nöjda med det svenskspråkiga nätverk som Folkhälsan upprätthåller, samtidigt som de även uppger att detta nätverk har potential till att utvecklas vidare. Samordningsfunktionen bedöms således vara av vikt i den nuvarande KC-strukturen.

Trots att majoriteten av kompetenscentren uppger att deras delmål förverkligas småskaligt på svenska och att de anställda huvudsakligen arbetar på finska, uppger hälften av kompetenscentren samtidigt att de upplever sig ha tillräckliga resurser för det svenska arbetet. De upplever sig således ha möjligheter att producera verksamhet och material på svenska med befintliga resurser. En del upplever även att deras uppdrag är tillräckligt begränsat och tydligt samt att delmålen åtminstone delvis förverkligas på svenska.

Sammanfattning av styrkor

- Motivation och vilja att producera och erbjuda verksamhet på svenska.
- Ledningens stöd (inom kompetenscentren) finns.
- En del KC:n uppger att de har tillräckliga resurser för det svenska arbetet.
- Svenskspråkigt nätverk som samordnar verksamheten viktigt bollplank.

Svagheter

Svagheterna då det kommer till det svenskspråkiga arbetet inom kompetenscentren handlade allra starkast om att arbetet lätt blir personbundet och därmed sårbart. Det saknas strategisk förankring av arbetet, och då blir insatserna lätt sporadiska till sin karaktär. Då riktlinjerna är otydliga från finansiärens håll, kan det lätt hända att man går där ribban är lägst – och gör minimala insatser. Ytterligare uppgav flera kompetenscentrum att kontakten till fältet och svenskspråkiga aktörer är bristfälligt. Man känner ej heller till de svenskspråkiga strukturerna eller befintliga nätverk som arbetar med ungdomsfrågor. Helhetsbilden av det svenskspråkiga ungdomsarbetet saknas och är utmanande att dokumentera. Vidare framkom att det inom flera kompetenscenter råder en tanke om ett enhetligt svenskspråkigt ungdomsarbete, där språket är den enande faktorn snarare än ett segmenterat behov av olika typer av ungdomsarbete.

Tre av sex kompetenscentrum har svenskspråkig personal. Det fanns skillnader på hur de svenskspråkiga och finskspråkiga aktörerna såg på tvåspråkiga lösningar. Bland de svenskspråkiga fanns synpunkter på att tvåspråkiga lösningar i praktiken blir enspråkiga, på grund av att arbetet blir underställt finskan (den s.k. Taxellska paradoxen). En del av de svenskspråkiga aktörerna ansåg även att den nuvarande kompetenscenterstrukturen inte främjar tvåspråkigheten. De tvåspråkiga eller finskspråkiga aktörerna hade dock en positivare syn på tvåspråkiga lösningar och strukturer, trots att de kanske inte alltid var insatta i de svenskspråkiga strukturerna.

Bristen på utredningar och data gällande det svenskspråkiga ungdomsarbetet lyftes ytterligare fram som en svaghet. Tillräckliga ekonomiska resurser för forskning som berör svenskspråkig verksamhet behöver garanteras i framtiden.

Sammanfattning av svagheter

- Det svenskspråkiga arbetet blir lätt personbundet och sårbart, strategisk förankring saknas.
- Otydliga riktlinjer från finansier leder till minimala insatser.
- Kompetenscentrens delmål förverkligas bara delvis/bristfälligt på svenska.
- Kontakten till det svenskspråkiga fältet är bristfälligt (gäller även marknadsföring).
- Synen på att tvåspråkiga lösningar blir i praktiken enspråkiga.
- Bristen på utredningar och data gällande det svenskspråkiga ungdomsarbetet.
- Lättare att producera och översätta material på svenska än att bemöta aktörerna på fältet på svenska.

Möjligheter

Kompetenscentren är eniga om att det finns flera möjligheter att utveckla den svenskspråkiga verksamheten. Flera uppger att arbetet behöver bli mer systematiskt och genomsyra kompetenscentren: det svenska behöver ingå i verksamhets- och kommunikationsplaner samt årsklockor. Kompetenscentren ser även att det svenskspråkiga nätverket som upprätthålls av Folkhälsan har potential att arbeta mer strategiskt och mer ingående med tematiska substansfrågor. Önskemålet är även att nätverket bevakar intressen gällande svenskspråkig KC-verksamhet.

Majoriteten uppgav att den nuvarande tvåspråkiga kompetenscenterstrukturen är god och förespråkar en fortsättning av denna modell, men den kräver tydliga riktlinjer, insatser och samarbete för att förverkligas i praktiken.

Svenskan behöver ytterligare beaktas starkare vid rekrytering av personal till kompetenscentren.

Sammanfattning av möjligheter

- Kompetenscentrens svenskspråkiga arbete behöver vara mer systematiskt och genomsyrande.
- Den nuvarande tvåspråkiga kompetenscenterstrukturen är bra, men kräver förtydligande.

- Nätverket som koordinerar den svenskspråkiga KC-verksamheten fördjupar sitt arbete genom att arbeta med tematiska substansfrågor, med att effektivare nå ut till målgruppen samt med att identifiera utvecklingsbehov på fältet samt med påverkansarbete.
- Svenskan beaktas starkare vid rekrytering av personal till kompetenscentren.

Hot

Hoten gällande den svenskspråkiga kompetenscenterverksamheten påminner om svagheter som nämns ovan. Dels ser man att verksamheten i nuläget lätt förverkligas som punktinsatser, dels är verksamheten personbunden – inte strategiskt förankrad. Risker finns att det svenska som görs hamnar i marginalen. Detta leder i värsta fall till att personresurser försvinner. Vidare innebär detta att det svenskspråkiga ungdomsarbetet (inklusive utveckling av terminologi) inte utvecklas likvärdigt i jämförelse med det nationella arbetet på finska. Ledningens och beslutsfattarnas inställning och attityd gentemot det svenska påverkar även arbetstagarnas motivation till arbetet. Som ett hot ses även kompetenscentrens delvis bristande insyn i det svenskspråkiga ungdomsfältet och framförallt insikten om att det svenskspråkiga ungdomsfältet är segmenterat, likt det finskspråkiga.

Ytterligare lyfter en del av representanterna för kompetenscentren fram kompetenscenterstrukturens icke-genomskinliga process då det kommer till resursfördelning och fördelning av kompetenscenterstatus.

Sammanfattning av hot

- Den svenskspråkiga kompetenscenterverksamheten förverkligas i form av punktinsatser – är inte strategiskt förankrad.
- Bristfällig kvalitetssäkring.
- Personresurser försvinner.
- Ledningens och beslutsfattarnas inställning och attityd till det svenska påverkar negativt.
- Kompetenscentrens bristande insyn i det svenskspråkiga ungdomsfältet.

5. Sammanfattning och diskussion

Frågan om att organisera svenskspråkig verksamhet eller service i en- eller tvåspråkiga lösningar är inte ny. I denna mellanutvärdering har vi sett över den tvåspråkiga kompetenscenterverksamheten med fokus på hur tvåspråkigheten förverkligas i samtliga sex kompetenscentrum samt vilka möjligheter och utmaningar man hittills stött på inom omorganiseringen under programperioden 2020–2023. Det nya för programperioden är att finansären (Undervisnings- och kulturministeriet) förutsätter att tvåspråkigheten skall genomsyra samtliga kompetenscenters verksamhet. Tydliga riktlinjer för hur detta skall förverkligas i praktiken har dock saknats .

Den föreliggande mellanutvärderingens resultat pekar på att det svenskspråkiga kompetenscenterarbetet inte utvecklas likvärdigt i jämförelse med det nationella arbetet på finska. Flera initiativ tagits och samtliga kompetenscenter erbjuder i viss mån verksamhet på svenska, men klara strukturer för hur det svenskspråkiga arbetet skall förverkligas har saknats. Vilja och motivation till att erbjuda och producera verksamhet på svenska finns inom kompetenscenterstrukturen på organisationsnivå som helhet. Finansärens/RUNGPOs övergripande målsättning upplevs i sig ambitiös, men kräver tydligare, operationaliserbara och mätbara målsättningar. Fältet splittras även då det kommer till synen på den tvåspråkiga kompetenscenterstrukturen; en del håller fast vid en enspråkig lösning, medan andra förhåller sig öppna till tvåspråkiga alternativ (jfr Herberts 2015, 48).

Linnéa Henriksson (2011; 2015), som forskat i offentlig förvaltning och i en- och tvåspråkiga lösningar, menar att tvåspråkiga lösningarnas inneboende potential sällan förverkligas. Med det menar hon att flerspråkigheten inte upprätthålls av sig själv, utan kräver medvetenhet kring strategiskt tänk, ledning och tillräckliga resurser: *”en organisation som vill ha en verksamhet som fungerar på två språk i praktiken behöver därtill noggrann språkplanering, som ser till att tvåspråkigheten ges utrymme i den faktiska verksamheten”*. Henriksson hävdar vidare att flerspråkighet även ofta är en attitydfråga. Hur förhåller man sig till språkfrågan och vem är det som driver den? Hålls frågan på agendan i det dagliga arbetet?

6. Samordnarens perspektiv

Som tidigare nämnt, har kompetenscenter Nuoska, som specifik uppgift att samordna det svenskspråkiga ungdomsarbetet mellan kompetenscentren 1–6. Uppgiften verkställs i praktiken av Folkhälsans förbund (1 årsverke). Utöver detta utvecklar de anställda (1,5 årsverken) ungdomsarbete i skolor och läroinrättningar med fokus på mobbningsförebyggande insatser.

Det är inte realistiskt att förvänta sig att den svenskspråkiga verksamheten inom kompetenscentren skall erbjudas i samma utsträckning som på vårt andra nationalspråk. Samtidigt ser vi ur samordnarens perspektiv att det är av vikt att beakta att svenskspråkig personal garanteras samma möjligheter till kompetensutveckling och information som finskspråkiga kolleger. Detta är en förutsättning för att unga ska få service av god kvalitet också på svenska. Då behöver vi som samordnare veta vad vi kan förvänta oss av våra samarbetsparter, så att vi även kan stödja dem på bästa sätt. För optimal samordning av kompetenscentrens svenskspråkiga verksamhet krävs att kompetenscentren är samordningsbara. Detta innebär att varje enskilt kompetenscenter behöver medveten språkplanering inom sin verksamhet, som ser till att tvåspråkigheten ges utrymme i den faktiska verksamheten (jmf Henriksson 2011). För att nå denna målsättning, har vi i rollen av samordnare sett att det inledningsvis krävs tid att skapa strukturer, att etablera kontakter och skapa sig en uppfattning om fältets behov. Det har handlat om att skapa förutsättningar för samordningsuppdraget.

Det är eventuellt inte heller realistiskt att förvänta sig svenskspråkig verksamhet ur KC-sammanslutningar med enbart finskspråkiga huvudmän och delaktörer (se bilaga 1). För närvarande ser vi att kompetenscenter med en tvåspråkig huvudman eller med svenskspråkiga delaktörer (2 av 6), underlättar märkbart arbetet, då det kommer till att producera svenskspråkig verksamhet. Därav ser vi ur samordnarens perspektiv att justeringar kunde göras i själva kompetenscenterstrukturen för att främja och garantera tvåspråkig verksamhet.

Enligt Jacobsson (2011) kan vi förstå samordning genom två drivkrafter; *planerad* (medveten hantering) och *framväxande* (daglig interaktion) samordning. De planerade samordningsmekanismerna är förknippade med *struktur*, medan de framväxande förknippas med *process*. Samordning kan således i praktiken ta sig uttryck på olika sätt, samtidigt som målsättningen handlar om att uppnå *kollektiva prestationer*. Samordningen av kompetenscentren kunde även beskrivas som ömsesidig anpassning (Thompson 1967), eftersom samordningen baserar sig på feedback och självutvärdering av samarbetsparterna.

Inom samordningen av kompetenscenterverksamheten har vi utgått ifrån att dels skapa strukturer för arbetet, dels har vi strävat efter ett processbaserat arbetsätt, där nätverket bestående av representanter från samtliga kompetenscenter tillsammans utvecklar arbetet.

Då mandatperioden är halvvägs, kan vi sammanfatta samordningen i tre punkter. Samordningen har hittills konkret handlat om: **1) behovskartläggningar**, för att ringa in de önskemål och behov kompetenscentren 1-6 har beträffande samordningen av verksamheten, och på basen av dem forma **2) riktlinjer för det tvåspråkiga kompetenscenterarbetet**. Vidare har samordningen handlat om att **3) skapa och upprätthålla ett nätverk** för de kontaktpersoner som ansvarar över den svenskspråkiga verksamheten inom respektive kompetenscenter. Som samordnare har vi som uppgift att t.ex. facilitera gemensamma utvecklingsåtgärder bl.a. i form av gemensamma fortbildningar. Samordningsuppdraget innefattar även utredningsuppdrag t.ex. i form av enkäter, vars syfte är att ringa in fältets behov vad beträffar kompetenshöjande fortbildning eller andra utvecklingsområden som berör ungdomssektorn. Ytterligare har samordnaren ett kommunikationsuppdrag, vilket i praktiken innebär att skapa kanaler för kompetenscentren att nå ut till sina målgrupper.

7. Rekommendationer

För att det svenskspråkiga ungdomsarbetet skall utvecklas likvärdigt i jämförelse med det nationella arbetet på finska, föreslås följande rekommendationer:

- I kommande kompetenscentersammanslutningar behöver en uttalad del av delaktörerna vara svensk- eller tvåspråkiga organisationer/kommuner. Samma tvåspråkiga KC-struktur förespråkas, med minst ett kompetenscenter med svensk- eller tvåspråkig huvudman samt minst en svenskspråkig delaktör per KC.
- Varje kompetenscenter har minst en person som på heltid ansvarar över den svenskspråkiga verksamheten (den anställda arbetar huvudsakligen på svenska). Den svenska verksamheten är inte en översättning av den finska, utan produktionen av service sker parallellt på två språk redan i planeringsskedet.
- Tydligare riktlinjer av finansören (UKM) gällande vad som förutsätts av omfattningen av det svenskspråkiga kompetenscenterarbetet. Riktlinjerna behöver kopplas till redovisning och rapportering av resultat.
- En samordnare för den tvåspråkiga verksamheten förespråkas. Samordningen kräver tillräckliga resurser, tydlig uppdragsbeskrivning och mandat. Nätverket som koordinerar den svenskspråkiga KC-verksamheten fördjupar sitt arbete genom att arbeta med tematiska substansfrågor, med att effektivare nå ut till målgruppen, med att identifiera utvecklingsbehov på fältet samt med påverkansarbete.
- En helhetsbild av det svenskspråkiga ungdomsarbetet tas fram. Uppdraget bör omfatta särdragen, utmaningarna och utvecklingsbehoven inom det svenskspråkiga ungdomsarbetet och ge förslag till åtgärder (jfr. Oker-Blom 2021). Kompetenscentren fokuserar sitt arbete på resultaten av rapporten.

Referenser

Jacobsson, Mattias (2011) Samordningens dynamik. Om samordningens samspel och förändring i ett interorganisatoriskt anläggningsprojekt. Handelshögskolan vid Umeå universitet. Umeå.

Henriksson, Linnea (2011) En- eller tvåspråkiga lösningar. Om språkliga konsekvenser vid sammanslagningar. Helsingfors: Finlands svenska tankesmedja Magma.

Henriksson, Linnea (2015) Språk i strategier: Spelar strategier någon roll för svensk service? Ingår i Sjöblom, Stefan & Sandberg, Siv (2015) Makten att kombinera. Utmaningar, vägval och handlingskraft i Svenskfinland. Helsingfors: Svenska kulturfonden.

Herberts, Kjell (2015) Språk i strategier: Spelar strategier någon roll för svensk service? Ingår i Sjöblom, Stefan & Sandberg, Siv (2015) Makten att kombinera.

Utmaningar, vägval och handlingskraft i Svenskfinland. Helsingfors: Svenska kulturfonden.

Oker-Blom, Gun (2021) Den svenskspråkiga utbildningen i Finland: särdrag, utmaningar, utvecklingsbehov och förslag till åtgärder. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet.

Thompson, D. James (1967) Organizations in Action. New York: McGraw-Hill.

Undervisnings- och kulturministeriet (2020) Riksomfattande program för ungdomsarbete och ungdomspolitik 2020–2023. Målet är att alla unga ska ha ett meningsfullt liv och vara delaktiga i samhället. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:3. Helsingfors.

Lagar

Ungdomslagen 1285/2016

BILAGA 1

Kompetenscentren 1–6 programperiod 2020–2023

Sammanslutning inkl. delaktörer

KC 1 Ungdomsarbete i kommunen (Kanuuna)

Ansvarig över det svenskspråkiga arbetet: Nina Parviainen

Lahtis stad (huvudman)

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Juvenia - nuorisoolan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Nuorisotutkimusseura ry

Koordinaatti (Uleåborgs stad)

MIELI Suomen Mielenterveys ry

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

KC 2 Lägesbild och genomslag i fråga om organisationer på ungdomsområdet (Kentauri)

Ansvariga över det svenskspråkiga arbetet: Raisa Omaheimo, Eeva Sinisalo-Juha

Suomen Partiolaiset (huvudman)

Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak)

Opintokeskus Sivis

Talous ja nuoret TAT

KC 3 Delaktighet och påverkan

Ansvarig över det svenskspråkiga arbetet: Heidi Rosbäck

Nuorten Akatemia (huvudman)

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto

Kehittämiskeskus Opinkirjo

Koordinaatti (Uleåborgs stad)

KC 4 Riktat ungdomsarbete

Ansvarig över det svenskspråkiga arbetet: Peter Pahlman

Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry (huvudman)

Ehkäisevä päihdetyö Ehyt ry

Mieli Suomen Mielenterveys ry

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK–Juvenia –nuorisoolan tutkimus- ja kehittämiskeskus

KC 5 Digitalt ungdomsarbete

Ansvariga över det svenskspråkiga arbetet: Minna Ilva, Denice Lönnroth

Verke (Helsingfors stad)

Koordinaatti (Uleåborgs stad)

KC 6 Ungdomsarbete i skolor och läroinrättningar

Ansvariga över det svenskspråkiga arbetet: Frida Westerback, Pia Öhman

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisotalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia
(huvudman)

Ehkäisevä päihdetyö Ehyt ry

Folkhälsans Förbund rf

Föreningen Luckan rf

Mieli Suomen Mielenterveys ry

Nuorisotutkimusseura

Kehittämiskeskus Opinkirjo

Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna

Vanda stad

Åbo Akademi

